

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Általános határozatok az egyházi alkotmányról. (Kund S) — A vasárnapi munkaszünet. II. (Farkas Géjza.) — Irodalom. — Belföld. — Külföld. — Vegyesek.

Általános határozatok az egyházi alkotmányról.

Az evang. egyházi alkotmányról szóló azon törvények, melyeknek szövege előttem ismeres, sőt mindegyik egyházkerületünk rendezete is — a bányakerületi utasításokat kivéve — mielőtt áttérnének az egyházközség, egyházmegye, egyházkerület és egyházegyetemről szóló részletes határozatokra, általános határozatokat foglalnak magokban az egyházi alkotmányról.

Ez mutatja, hogy ily általános határozatoknak megállapítása általánosan érzett szükség. És hogy a mi zsinati előmunkálatainkban is mintegy bevezetésképen ily általános határozatokkal találkozunk, nem kifogásolható.

Az pedig a céljok ezen határozatoknak, hogy megállapítsák azon kört, melyre az egyházalkotmány kiterjed, és általánosságban körülírják, megismertessék az egyházigazgatás alapelveit s azon módot, melyen ezek érvényesülnek.

A) A mi azon kört illeti, melyre az egyházi alkotmány kiterjed, annak nemcsak körületét, hanem területét, is meg kell szabatosan határozni. Sem amaz első, sem eme második célra egészen kielégítőnek nem találom a zsinati előmunkálatok alkotmánytervezetének általános határozatait. (1 és 3 pont.)

Ugyanis azoknak első pontja azt mondja, hogy a magyarhoni evang. anyaszentegyházat hiveinek összessége alkotója. Ugyde hol lakoznak a magyarhoni ev. anyaszentegyház ezen hivei. Ma már mindentűt a magyar koronához tartozó országok és tartományok területén — kisebb nagyobb számmal s a legtöbb helyen egyházilag úgy a hogyan szervezve is. Sem az erdélyi szász szuperintendentiát képező, sem a Horváth- Szlavonországban honos evang. hitrokonokról nem lehet állítani, hogy azok nem a

magyarhoni evang. egyház hívei. Más részt meg kétségen kívül van, hogy zsinatunk, melyen „a magyarhoni (ismét leírom: a magyarhoni) ev. egyház törvényhozási jogát gyakorolja“ (zs. előmunk. 4. p.) nem hozhat kánonokat sem az erdélyi szászok szuperintendentiájának, sem a Horváth- Szlavonországokban lakozó evang. hívek számára, ha csak ezek is nem nem vesznek részt képviselőik által a mi zsinatunkon. Ezen okból látom szükségesnek alább közlendő tervezetembe a második pontot felvenni.

A mondott kör kerületén belül eső területről a a zsinati előmunkálatok 3 pontja szól ekkép: a magyarhoni ev. egyház iskolái, mint önfenntartásának eszközei, az egyház testéhez tartoznak. Hát azok a többi intézetek, melyeket az evang. egyház szült, emlőin nevel, táplál, mivel ezekben is fenntartásának, vagy kulturális küldetésének eszközeit látja, — azok az evang. árvaházak, tápintézetek, lelkészi, tanári s tanítói nyugdíjintézetek, lelkészi, tanári, tanítói özvegyek s árvák gyámoldái, melyeket egyházközségek, esperességek, kerületek állítottak, állítanak vagy bár egyesek állítottak, de az egyház tulajdonába átbocsátottak, vagy akár az az e. e. e. gyámintézet, (talán a Luthertársaság is); — hát ezekre vonatkozólag, midőn magunk is többször vitattuk, a magas kormány s főbb közegei több ízben elismerték, hogy az egyházzal szoros, szervi összefüggésben állanak, most ne használnók fel a kedvező alkalmat, hogy a király által megerősítendő egyházi alkotmány sáncaiba, oltalmába, védelmébe felvegyük? Én ennek szükségét érzem s e szükségérgertzéből folyik az alább olvasható tervezet 3. pontjának szövegezése.

B) A főbb elveket, melyeknek az egyházi igazgatásban alapul szolgálni s érvényesülni kell, részletesen, tudományos apparatussal kifejteni, e czikk terjedelmén s egyházi jogi fogyatékos képzettségemen túlterjed. Egyházjogtani munkákból s a gyakorlat alapján a következőkben vélem azokat röviden össze foglalhatni:

a) vonatkozással az ev. egyház testén kívül álló de az ev. egyházzal folyton érintkezésben levő tényezőkre — az ev. egyház, belügyeire nézve, önkormányzati joggal bíró autonóm testület, a törvényesen bevett vallásfelekezetekkel szemben viszonyoságot gyakorol és követel, a legfőbb felügyeleti jogot hódoló alattvalói tisztelettel elismeri.

És ezen elveknek adtam az alábbi 4., 5., 6. számokkal jelölt pontokban kifejezést.

b) Vonatkozással az egyház körén belül működő tényezőkre — semmit rólunk nálunk nélkül, tehát az összes jogosult hivek befolyása az egyház igazgatására, de az egyének lelkiismeretbeli szabadságának és a lelkészek s nem lelkészek közti paritás elvének fenntartásával.

Ezen elvek szolgálnak alapul az alábbi 7., 8., 9., 10., 11., 13., 19., 20., 23. pontoknak.

c) Vonatkozással a jó rend érdekeire: a kormányzó testületek s közegek tagozatában az alsóbb foku testületek s közegek alárendelvék ugyan a felsőbbeknek, a nélkül azonban, hogy ezek amazoknak az egyházi törvény keretén belül maradó szabad mozgásukat meggátolhatnák; az egyház hivei, alsóbb foku testületei s közegei a felsőbbeknek tulkapásai ellen biztosítandók, megoltalmazandók, a jogorvoslat útja kijelölendő; az ügykezelés lehetőleg nyilvános ellenőrzés alatt áll, felelősséggel jár; az egyházigazgatás szolgálatának folytonosnak kell lennie; az egyházi törvények, törvényes erejű szabályrendeletek és jogerős határozatok végrehajtása biztosítandó.

Ezen elvek érvényesülnek az alábbi 8., 9., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26. pontokban.

Mielőtt immár az egyes pontokat leírnám, megjegyzem, hogy most is ugyanazon forrásokból merítettem, ha tetszik másoltam, a mely forrásokat eddigi cikkeimben használtam, és hogy, a miben a zsinati előmunkálatok szövegétől eltértek és a miben ezeknek szövegét kiegészítendőnek tartom, azt az alábbi szövegben dűlt betűkkel szedtettem.

És most hadd következzenek itt maguk az

általános határozatok az egyházi alkotmányról.

1. A magyarországi, evangyeliomi keresztyén anyaszentegyházat, mely országos törvényeinkben ág. hitv. evangylikusnak neveztetik, a magyar koronához tartozó országok és tartományok területén élő hiveinek összessége alkotja.

2. Azonban az ezen zsinat által alkotott egyházi törvények s kánonok csak azon evang. egyházkerületek hatósága alá tartozó evang. keresztyénekre nézve bírnak kötelező jogerővel, a melyeknek egyházmegyéi illetve egyházközségei a zsinaton képviselve vannak.

3. Az evang. ker. egyház alsó és felső iskolái az egyházi községek, egyházi megyék, vagy az egyházi egyetem által, szintűgy a bár magán egyének, vagy társulatok által alapított, de az evang. egyház tulajdonába jogerős intézkedéssel átadott összes egyházi s jótékony intézetek, mint a vallás szabad gyakorlatának jogával

lényeges kapcsolatban álló intézmények és az egyház fenntartásának, felvirágzásának, a belső élet fejlesztésének eszközei, u. m. evang. árvaházak, nevelő intézetek, gyámoldák avagy nyugdíjintézetek lelkészek, tanárok, tanítók s ezek özvegyeik, árváik számára, az e. e. e. gyámintézet, a női s tanodai gyámintézetek, (a Luther-társaság) stb. mint egyházi intézetek — az alkotmányos úton létrejött hazai törvények, jelesen az 1790/91. XXVI. t.-cz. mint alaptörvény intézkedéseinek épségben tartásával mindenestől az egyház testéhez tartoznak s az egyházi hatóságok alatt állanak.

4. Az egyházi alkotmányt megállapító ezen törvények által az egyház s iskolák hitvallási s államjogi alapjai és viszonyai egészen érintetlenül hagyatnak.

5. A magyarhoni evang. ker. egyház hitelveiben, országos törvényekben és százados gyakorlatban gyökerező önkormányzati jogánál fogva a vallást s egyházat érdeklő ügyekben önállóan és teljes szabadsággal intézkedik, épségben maradván Ő Felségének a koronás királynak az ország törvényeiben meghatározott legfőbb felügyeleti joga.

6. A magyarhoni evang. ker. egyház a törvényesen bevett más vallásfelekezetekkel szemben az egyenjogúság es viszonyosság elvéhez ragaszkodik.

7. A magyarhoni evang. ker. egyház törvényalkotási jogát a zsinaton gyakorolja; minden egyéb ügyét pedig a fennálló törvények és rendszabályok szerint, a jelen törvényben megállapított fokozatos képviselő testületek, kormányzó hatóságok és bíróságok, ugy szintén a törvényesen választott tisztviselők intézik.

8. Az egyházközségek egyházmegyékbe, az egyházmegyék kerületekbe osztvák be, a négy egyházkerület pedig alkotja az egyház egyetemet. Ezeknek megfelelő fokozatokban a gyűlések s hatóságok egyházközségek, egyházmegyeiek, egyházkerületiek és egyetemes-egyháziak.

9. A magyarhoni evang. ker. egyház önkormányzati testületeinek képviselőitükre s törvényes határozataik hozatalára jogosult hatóságai azoknak közgyűlései és bíróságai.

10. Az egyházmegyék, kerületek és egyház-egyetem határozati joggal bíró hatóságai, én szintűgy a zsinat törvényhozási testülete is az alsóbbfokú egyházi testületeknek, a fennálló törvények és rendszabályok szerint hivataluknál fogva jogosított tisztviselőin kívül választottaiból alakulnak, s így az egyházban minden hatalom az egyes önálló egyházközségektől veszi eredetét, s az egyházkormányzat mindig az összes jogosult egyháztagok kifolyása; a papi és világi elem közös és egyenlő befolyása, mint egyházigazgatási vezérelv továbbra is fenntartatván.

11. A magyarhoni ev. ker. egyház önkormányzatába a fennálló szabályok és törvények értelmében befolyjni minden az egyházi terheket viselő, de önálló háztartással bíró, evang. vallásu férfinak van joga, ezeken kívül még, és pedig tekintet nélkül egyházi teherviselőkre, azoknak, kik az egyház valamely intézkedő testületének hivatali tagjai. Az egyházközség saját ügyeinek elintézésébe az olyan nőknek, kik egyszers-

mind családfők, befolyást engedhet, választásoknál gyakorolható szavazati jog megadása által.

12. Az egyházi közgyűlések nyilvánosak; s ezekben a többség törvényesen nyilvánult akarata az egyházi törvények és kánonok korlátai közt dönt.

13. A ki valamely egyházi gyűlésben szavazatra jogosítva van, felszólalásainál s szavazatánál csak lelkiismeretét kérdezi, meggyőződését követi, de utasításhoz nem köthető.

14. A közgyűlések szabályszerűen hozott határozataikat, a mennyiben választásra vonatkoznak, egyáltalában nem változtathatják vagy szüntethetik meg, egyéb határozataikat pedig csak akkor, ha az erre vonatkozó indítvány a közgyűlés által valamely későbbi közgyűlés napirendjére tüzetett s ezen későbbi közgyűlésen szabályszerűen határozattá emeltetett.

15. Mindegyik kormányzó hatóság kormányzati peres és fegyelmi ügyeire nézve a legközelebbi felsőbb hatóságnak közvetlenül, s ennek közvetítésével az egyházi kormányzás még felsőbb fokainak van alárendelve.

16. Az egyházi fokozatos hatóságok mindegyikének jogában áll ügyeire vonatkozólag s törvényes hatáskörében, de az egyetemesen megállapított egyházi törvények s illető felsőbb testületeik jogerős rendszabályainak sérelme nélkül, külön rendszabályokat és utasításokat alkotni. A mennyiben pedig ezen korlátot s határokat átlépik, a felsőbb egyházi testületek által azok megtartására szoríthatók.

17. Minden felsőbb egyházi testület az alsóbbfoku egyházi testület jog- és hatáskörének épségben tartása felett örököndni köteles.

18. Az alsóbbfoku egyházi testületek határozatai ellen, a mennyiben kivétel meg nem állapított, az érdekelt fél a felsőbb egyházi hatósághoz orvoslásért fordulhat.

19. A magyarhoni evang. ker. egyház minden tagjának joga van az egyházi testületek közgyűléseire hívó kérvénnyel és az egyházi hatóságoknak jogsértő vagy egyébként köteleseikbe ütköző eljárása miatt a felettes egyházi hatósághoz vagy az illetékes egyházi bírósághoz panasszal járulni.

20. Mindegyik foku egyházi testületnek joga van ohajait, indítványait további szabályszerű tárgyalás végett a legközelebbi magasb foku egyházi testület elé terjeszteni.

21. A ki az egyházi hatóság valamely fokán hivatalt vagy megbízást vállalt, ezen kötelezettsége alól csak azon időponttól kezdve van felmentve, a melyben az új választás törvény szerint érvényessé vált, vagy ő a megbízó testület által megbízása alól feloldatott.

22. A ki egyházi gyűlésen elnöklésre van hivatva, felelős a törvényes rend fenntartásáért s azért is, hogy a gyűlés törvényes hatáskörén túlterjeszkedő határozatot ne hozzon. Ily esetekben az elnöknek joga és kötelessége a tárgyalást felfüggeszteni s ennek okait jegyzőkönyvbe vétetni, egyuttal panaszát a legközelebbi felsőfoku egyházi hatóság elé elintézés végett felterjeszteni, viszont ily panasznak utjára léphet maga a gyűlés is.

23. Az ev. ker. egyház jogerős határozatait a zsinati törvényekben megjelölt közegek által hajtja végre.

A mennyiben azonban a fentebb megjelölt egyházi testületek törvényesen hozott s jogérvényű rendszabályait, határozataikat s ítéleteiket önhatóságukkal nem foganatosíthatnák, minthogy az egyház kormányzata, intézményei s törvényei az állam oltalma alatt állanak, azok végrehajtása végett az állam igazgatási hatóságainak segélyét és eljárását igénybe venni jogosítva vannak.

24. Az államhatalom segélye igénybe vehető mindennemű az illetékes egyházi hatóságok által kivetett egyházi és iskolai adóknak, szolgálmányoknak, az egyházi tisztviselők és szolgák megállapított fizetéseinek s járandóságainak, az egyházi felsőbb hatóságok engedélyével egyházi és iskolai czélokra kölcsön felvett tartozások tőke- és kamattörlesztése indokából, vagy egyházi és iskolai czélokra tett építkezési költségeiből az egyházfenntartó tagokra adó alakjában kivetett járulékoknak vagy az ugyan ezen tagok által önkényt felajánlott járulékoknak is behajtása végett; igénybe vehető az egyház által saját tisztviselőire kivetett s ezeknek illetve özvegyeiknek, árváiknak nyug- vagy gyámdíjat biztosító nyugdíjintézeti vagy gyámintézeti tartozások s járulékaik behajtása végett; és végre igénybe vehető az államhatalom segélye, ha az illetékes egyházi hatóságok által saját hatáskörükben hozott s jogerős határozatoknak, melyek által az egyházi tisztviselő vagy szolga előmozdítása, felfüggesztése, vagy állásába vissza és behelyezése mondatott ki, az egyházközség, presbyterium, tisztviselő vagy szolga ellenszegül.

25. A segély első fokon a presbyterium által a községi előjáráságtól, törvényhatósági joggal felruházott városokban a polgármestertől, másodfokon az egyházmegye, s illetőleg esperes által a köztörvényhatósági fő-tisztviselőtől (alispán, polgármester) kérhető.

26. Az állam és hatóságai a végrehajtásban való segédkezést meg nem tagadhatják. Kund S.

A vasárnapi munkaszünet.

II.

Első közleményünket azzal zártuk, hogy az ügyre vonatkozó kételyeinket — s észrevételeinket elő fogjuk adni. Számoljunk be mindkettővel.

Mert kételyeink vannak arra nézve, valjon azt a mit a keresk. és közlek. minister szándékol — elérheti-e azon módon, a melyet ő proponál.

A javaslat a vasárnapi munkaszünetről szól, mégis a közölt néhány § értelmében csak az ipari munka szüneteléséről intézkedik.

Ilyen módon a vasárnapot teljesen ki is hagyhatjuk a kombinációból, mert a törvényjavaslatnak nagyon kevés köze van a vasárnaphoz, a mi van, legfeljebb annyi, hogy az iparmunkásnak szabad ideje vasárnapra esik. Ha csak ennyi, azért kár volt a vasárnapot bele vonni. S mert a törvényjavaslatból látni való, hogy nem a vasárnap, hanem a munkaszünet érdekében kíván a minister intézkedni — tiszteljük bár szándékát — de kevés eredményt várunk tőle.

Mert kérjük: csak az ipari munka szüneteljek? Csak az iparos méltó-e a pihenésre, üdülésre? Hát egyéb munkás nem úgy szükségelné-e a test nyugalma s a lélek felvidítására adott napot, mint az iparos? Meglehet, hogy a minister úr csak a maga ressortjában akart intézkedni. De hát vannak dolgok, a melyek iránt az egész kormánynak mint az ország minden lakosát érdeklő ügyben kellene intézkednie. Minek a nagy sietség, mért nem érlelték meg a dolgot a minister-tanácsban, hogy terjesztették volna ki a vásárnapi szünetet az ország minden munkására — mi több, minden lakosára!

Tagadhatatlan, hogy az iparos nép is — bár csak töredéke az ország munkás népességének — megérdemli a figyelmet, meg, hogy szünetnapjairól ha másképp nem törvényhozásilag intézkedjünk. Amde e részben mertülnek fel épen óriási kételyek, a melyek a törvényjavaslatról a jó szándéknál egyéb jót alig engednek várni. Ezen állításunk mellett tanuskodik azon körülmény is, hogy időközben gyűlést tartván a pesti keresk. és iparkamara, a törvényjavaslatot tárgyalás alá vette, azon lényeges változtatásokat eszközölt s azok figyelembe vételét fogja javasolni.

Mert ám hagyján, ha a javaslat csak a néhány §-ból állna, csak hogy van a javaslatnak egy §-okba nem osztott szakasza, a mely annak végre hajtására vonatkozik s a mely elősorolja azon iparágakat, a melyeknek a vásárnapi munkát mégis megengedi. S ezeknek száma — légió. Csak az elsorolása ezeknek az iparágaknak háromszor több tért foglal el mint a törvényjavaslat, s ez még nem is mind, mert a kivételek után tett „s a t.“ következtetnünk engedi, hogy van és lehet olyan még sok más. Így állván a dolgok kétség mertül fel az iránt, nem jobb lett volna-e azokat az iparágakat elsorolni, a melyek a vásárnapi munkaszünetre kötelesek, a többire meg kimondani, hogy „szabad a vásár?“

Az igazság érdekében tartozunk megjegyezni, hogy — ismét a kivételek kivételével, a javaslat minden iparágra elrendeli, hogy a vásánap délutánját meg kell tartani. De hisz ez nagyjából ugy volt eddig is. A javaslat ugyanis megengedi az ipar tüzését délelőtti 12 óráig. Az is tény, hogy vannak iparágak a melyeknek tüzése vásánap sem kerülhető ki, de ha a minister üdvösen akart intézkedni, csak egy nagyon kis lépéssel kellett volna tovább mennie, s a 12 óra helyett a 9 vagy 9 $\frac{1}{2}$ -t kimondani; bizonyosak vagyunk benne, hogy ebbe az egész ország közvéleménye megnyugodott volna, s meg is nyugodnék.

Ezzel a törvényjavaslattal szemben felmerült kételyeinkkel leszámoltunk, még csak néhány általános észrevételt kockáztattunk meg a vásánap érdekében.

Mindenek előtt el kell mennünk annak végokára, a miért a vásánap megszünt az „Úr napja“ lenni. Nem az ipari munka oka ennek, legalább nem kizárólag s nem első sorban. Sokkal fontosabb okai vannak ennek nálunk, melyeknek leküzdése sokkal nehezebb, de nem lehetetlen.

Igen fontos az a körülmény, hogy a zsidók nem

tartják meg a vásánapot s városban jóformán kényszerítik a keresztényt is, hogy a vásánapot ne tartsa. Minél hatalmasabb városainkban a zsidóság annál többet veszít a vásánap jellegéből. Ne vádoljon minket antisemitizmussal azért senki. Egyszerűen csak a tényre akarunk rámutatni, a melynek valóságát nem tagadhatja senki. A két ünnep abnormitását a józanul gondolkozók a zsidók közül maguk is belátják, s a mint az köztudomású, már is jótékony mozgalom indult meg köztük a vásánap megünneplése érdekében a szombat helyett. Ez ha ma még nem is más csak előjel — de mindenesetre jó előjel.

Sokkal rosszabbul áll a dolog a kath. ünnepekkel, a melyeket igen nagy mértékben lehet okolni a vásánap profanisálása miatt. A papság szereti a fényt, pompát, a melyben ünnepnapi tetszeleghet. Ám a jó nép nem ér rá annyit ünnepleni, s ha belebeszélnek, hogy a szentek napjai nagyobbak mint az Úr napja, hát megtartja a szentek napját, de az Úr napja aztán hétköznapná süllyed nála. Tétesse át a kormány a kath. ünnepnapiakat vásánapra.

Igen fontos továbbá a vásánap megszentelésére a közlekedés könnyűsége. A közlekedés növekedtével egyenes arányban áll a vásánap hanyatlása. S a fent ismertetett javaslat a kivételek közé sorolja a közlekedési ipar tüzését. Pedig hát sehol se lenne oly könnyű módjában intézkednie a keresk. miniszternek a vásánap munkaszünetre nézve mint itt. Az ország közlekedési ügye kezében van. Mért nem teszi? Bizonyosan félti az állam jövedelmét, de így magasabb célú rendel egy alacsonyabbnak alá. Ne resteljük e részben követni Angolország példáját, a mely gazdasági s hatalmi tekintetben legkisebb csorbát sem érez azért, mert vásánap nem utazik, nem szállít! . .

De épen az a hiba — a mire befejezéstül rá akarunk mutatni, hogy a megtérést nem magán kezdi a minister és a kormány, mert hát hogy kívánható az az egyszerű polgártól, iparostól, munkástól, hogy a vásánapot megülje — a ki sok esetben az élet nehéz gondjaival küzd — holott a magas és legmagasabb államhivatalok sem ülik azt meg.

Igaz, hogy a hivatalnoknak van — a kinek van — szünideje, a mely ha jól tudjuk 2—6 hétig terjedhet, s az talán sok hivatalnoknak kedvesebb is, mint a vásánap; de a legnagyobb rész, az, t. i. a melynek se saját jószága se fürdőzni való pénze niucs, mégis szivesebben venné a vásánap munkaszünetet. S a mi különösen megszívlelendő, hogy ezzel a kormány erkölcsi szempontból az ország népességének tartozik. Tartozik első sorban a kormány jó példával előljárni; különben másnak prédikálván maga helyezi magát az apostol szerint a „gonosz élet“ vádjá alá. (I. Kor. 9. 27.)

Hiába való lesz minden intézkedés, ha a nép azt látja, hogy az urak nem tartják meg a vásánapot, nincsen mód, hogy őt a példa követésétől vissza tartsuk.

Mi szivesen üdvözöljük a ministert a társadalmi reformok terén — még akkor is ha ez a reform nem más, mint az újabb kor úgy nevezett reform-irányának mérséklése, — s így látszólag talán a retrográd lépés színezetével is bír. De ne feledjük, hogy a tár-

sadalmi kérdések legkönnyebben erkölcsi alapon oldhatók meg. S ezt az erkölcsi alapot a „vasárnapi munkaszünetről“ szóló javaslat nélkülözi.

Helyezkedjék a kormány a vasárnap érdekében egy magasabb erkölcsi álláspontra. Tegye meg a kezdeményezést a maga közvetlen hatáskörében s aztán mondassa ki a törvényhozással az általános munkaszünetet, s nincs benne kétség, hogy úgy az iparos is megtalálja a maga szünetét.

A kormány egy nagy betegségből gyógyítaná meg a nemzetet, jóltevőjévé válnék nem csak az iparos osztálynak — de az egész társadalomnak. S ezt tennie mielőbb annál terhelőbb s elodázhatatlan kötelessége, minél inkább tartanunk kell attól, hogy óriási lépésekkel közeledik az az idő a mikor talán késő lesz az intézkedés s kárba vesz majd minden jó igyekezet.

Most még, nem lenne késő — sőt a pillanat alkalmasabbnak látszik mint bármikor. *Farkas Géjza,*
ev. lelkész.

IRODALOM.

„Protestans Szemle“ szerk. Kenessey Béla, a prot. irod. társaság id. titkára. Második évfolyam. I. füzet. Budapest 1890.

II.

A harmadik cikk Dr. Masznyik Endrének folytatólagos mutatója „Pál apostol élete s műveiről“ szóló művéből — „Pál apostol a pusztában“ címmel. — Szerzőnek világos feje s meleg szive van — s e két tulajdonságával tanulmányanyagát úgy fel tudja dolgozni, hogy abból úgy alakilag mint tartalmilag a mily sajátosat ép oly egységeset és készet teremt. — És ezt örömmel jegyzem meg, lévén elég módunk a német exegetikai theologia akárhány megemésztetlen és megemészthetlen tudós kotyvadékától gyomorragást kaphatni. — Szerzőnk kiindul onnan, a hol multi közleményében végezte, a megtért Saulból s a hívő Pálból, ki megtalálta az addig botrányos keresztben — lelke nyugodalmát s a keresztre feszített Jézusban — a Krisztust. — Most már azon problémával foglalkozik, miként lett a hívő Pálból theologus Pál, miként vált „az evangéliom — az ő evangéliomává, a Krisztus-hit az ő Krisztus-hitévé, a Krisztus-hirdetés az ő Krisztus-hirdetésévé, a keresztből való beszéd az ő elvi alapon felfogott és átgondolt theologiai rendszerévé.“ — S ez első kezdet problémájánál szerzőnk ismét következetesen polemizál az Apostolok cselekedeteinek tudósításával, a mely iratot, a tübingai iskolával, irányzatos műnek tartja s tudósítását benső mozzanataiból igyekszik megdönteni. De sokkal fontosabb, ott a hol Pált magát hívja tanúságnak az Akták ellen s ez alapon, elvetve az aktákbeli damaskusi Ananias-féle — Flammarion telep-thiájára elénk-n emlékeztető — combinatiót, Pálnak azon saját tudósításából indul ki, hogy „elementem — Arábiába“ (Gal. 1, 15—17.) S itt szerzőnk gyönyörű szavakkal jelzi a fordulót, mely Pál életében ez elhatározásával beállott, hogy Arábiába ment (64. lap). S miért Arábiába? Azért — a miért ker. János meg Jézus is a pusztá magányába elvonultak. . . . S melyik Arábiába? E kérdésnél szerző, ki a tulajdonképi arabs félszigettől, az u. n. Boldog-Arábiától szintén tekint, szembeállítja Renan és Holsten nézetét, kik közül

az első az Ap. cselekedetei nyomán Pusztá-Arabia (Hauran) az utóbbi meg történeti és pszichologiai okok alapján Sziklás Arábia mellett száll sikra. — Szerző szerint a két felvétel kiegészíti egymást, tarsusi Pál Pusztá-Arábián át ment s jutott Sziklás-Arábiába, a Sinai és Horeb hegy vidékére. — Szerzőnek indokolása, a melyet e pontban felhoz s a Gal. 4, 24—26-tal is támogat, a mily merész, oly érdekes (67-ik lap). — Azután ismerteti szerzőnk a magány gondolatait — s itt fejti ki tulajdonkép tárgya lényegét. — Az apostol lelke mélyében 4 gondolatkör nő ki egymásból, valamennyi pedig hitének azon alapbizonyosságából, hogy Jézus a Krisztust. — Az első gondolatkör, a mely lelkében megfogant — az, hogy a keresztben van számunkra a kegyelem, mely így szemben áll a törvénnyel — s ebből emelkedik fel a második gondolatkörbe, hogy így a törvény igazsága helyére a kegyelem-igazság lép, ember igazsága helyére Isten igazsága. Ebből nőtt ki a harmadik gondolatkör, hogy tehát az ő szövetség helyére az új lépett, a mely annak particularismusát megszüntetve a bűnös emberiség universalis evangéliomává kell hogy legyen, — s midőn így az ap. lelkében a nemzeti particularismus sővénye megdőlt — avval már bele lépett a negyedik — az utolsó gondolat körbe, hogy tehát a pogányok is Isten új szövetségébe hivatalosak — s megfogant lelkében a pogány missio gondolata. — Ezen alapon most már azt bizonyítja szerzőnk, hogy az apostol kész tanrendszerrel tért meg a pusztából mint kész apostol, tisztázván eszméit a Jézus Krisztusról; — ismerteti a tanrendszer tartalmát, Pál evangéliomát, a melyben „azt a mi új, történeti összefüggésbe hozza avval, a mi ő, a mi hagyomány,“ melyet Jézus életéről és történetéről vett és ismert ugyan, de belőle csak két mozzanatot ragad meg: a Jézus halálát t. i. és feltámadását. — Hogy a többi mellőzte arra jó oka volt. — E két mozzanatban látta ő Isten új szövetsége alapjait a meghalt Jézus mint feltámadott Krisztus az ő hitének sarkköve. — Ez az „elvi oka, hogy tekintete a történeti Jézusról az eszmei Krisztusra irányul“ . . . s hogy eltérve a többi tanítványoktól „nem a mester szavai és tettei, hanem személye után tudakozódik s az alapon teremt egy egészen új és sajátos christológiát“ . . . S ezen a pusztá magányában megérlelt hiteért most már ép oly energiával lép ki az életbe, mint egykor farizeusi vallásáért. Oka psychologicce jól érthető s bár ugyan e megokolásra utal Renannak szerző által idézett s „találó“nak jelzett mondása is, hogy „heves és proselytismusra hajló természetek csak szenvedélyük tárgyát változtatják“ én e mondást itt nem annyira találónak mint inkább frivólnak tartom, mely a közleménynek egészben véve komoly, nemes és emelkedett hangulatával ném harmonizál! — És most mégcsak egyet. E közlemény, mely értékben még a multi „Pál megtérését“ is felülmulja — ugyancsak „mutatója“. Szerző műve — úgy olvastuk — sajtókészen áll, tehát egészben ki akarja azt adni s így azon szerencsés helyzetben vagyunk, hogy művét egészben, teljes összefüggésében fogjuk olvashatni. Ez esetet én azért most általánosítani akarom, s azt óhajtanám, hogy a Szemle ilyen „mutatóvályokkal“ mértéket tartson, s inkább oly tanulmányok közlésére fordítsa erejét, a melyek direkt számára iratnak s külön is megjelenni nem óhajtanak.

BELFÖLD.

Hírek a gömöri esperességből. Nem lesz érdektelen, ha a nálunk napirenden lévő kérdésekről egyet és mást a nyilvánosságra hozandok. Legelső helyen kell megemlítenem a püspökválasztási mozgalmakat, a melyek már megindultak. A nagy Czékus utódját megtalálni — nehéz! Eddig három jelölt nevét emlegetik. Első helyen Zelenka Pál miskolczi lelkészt és hegyaljai főesperest, a kinek a tiszai kerületben köztudomás szerint nagy érdemei vannak; — második helyen Farbak József egyházkerületi egyházi főjegyzőt, nyiregyházi lelkészt, a ki hosszú éveken át működik a kerületben mint egyházi főjegyző; — harmadik helyen szó van Terray Gyuláról, a gömöri egyházmegye fáradhatatlan főespereséről. Hogy a három jelölt közül ki emelkedik a magas püspöki székbe: azt ma még sejtetni, gondolni sem lehetséges. Mindhárom jelölt mellett igen tekintélyes nagy párt áll, a kik jelöltjük számára szeretnék a győzelmet kiküzdeni.

Annyit szükségesnek tartok megemlíteni, hogy a gömöri esperesség a mult február 24-én Szentiványi Árpád orsz. gyűlési képviselő és esperességi felügyelő elnöke alatt értekezletet tartott, ahol is határozatként az mondott ki, hogy az esperesség Terray Gyula mellett foglal állást. Az értekezlet jegyzőkönyve a kerület összes egyházainak meg lett küldve a célból, hogy tájékozást nyújtson a kerület legnagyobb és legnépesebb esperességének hangulatáról és megállapodásáról.*)

Egyik helyi érdekű hírlapban — már a sajtó terére is átvitték a harcot! — Ugyanis a „Gömör-Kishont“ című, Rimaszombatban megjelenő lap „Hangulat“ cím alatt egy minden tekintetben sikerült verset közölt, a melyben az említett három jelölről van szó. A versnek semmi célzata nincsen. Mindhárom jelölről lelkesen és igazságosan emlékezett meg. A „Hangulat“-ra „Visszhang“ jött, a melyben magasabbfokú dühvel neki rontanak Terraynak.**)

Az egész támadásra nem Terraynak püspökjelöltsége, mint inkább a rozsnyói papválasztási combinatio adhatott okot; Terrayt ugyanis a tekintélyes rozsnyói egyház egyhangúlag meghívta a nagy Czékus utódjává a papi állásra, sőt azon kérelmének is méltánylólag helyt adott, hogy a káplántartásra lakáson kívül 200 frtot ajánlott meg. Hogy több aspiránsnak ez sehogy sem tetszett, könnyen elgondolható s ez provokálta a durva támadást. Biztos helyről hallottam, hogy a rozsnyói egyház nem a püspökjelölt Terrayt, hanem a lelkész Terrayt akarja papjává s így Czékus utódjává választani, bár ez nem zárja ki, hogy a rozsnyói egyház örülni fog, ha Terray a püspöki méltóságot is elnyerheti; de ha nem is nyeri el, az őszinte ragaszkodás a rozsnyóiak részéről Terrayhoz mindig meg-

*) Mi úgy vagyunk értesülve, hogy az értekezletet nem az esperesség mint ilyen, hanem csakis annak egyes tagjai tartották — s ez nagy különbség. Szerk.

**) Itt tudósunk közelebről rajzolja e polemiát, melyet mi itt nem reprodukálunk. Mindenesetre sajnós, hogy épen egyházi választásnál, ahol kellő mód van nyújtva, alkotmányos fegyverekkel küzdeni, egyesek megfélemlenek a köteles tiszteletről — az ügy és a köteles tisztességről — önmaguk iránt s oly fegyverek használatára vetemednek, melyek csak őket alacsonyítják le! Jó izlésű ember egyszerűen elfordul az ily harcosoktól! Szerk.

leend! A választás e hónapban lesz, talán márczius 23-án, és hogy egyhangú lesz a választás — az minden kétséget kizárólag bizonyos!

Azt is hallottam, hogy Czékus püspök özvegyének a kerületi gyámintézet, a melynek a nagy Czékus létrehozója volt, 1000 frtnyi nyugdíjat akar megszavazni; a rozsnyói egyház pedig az özvegy püspökné azon kívánságának tett készségesen eleget, hogy a papi lakban tovább is benne lakhatik.

A nyustyai papválasztási mozgalom sehogy sem akar eldőlni; a gyülekezet nem akar választani, erősen ragaszkodik azon jelöltjéhez, a ki a kerület vagy az egyház egyetem akarata szerint meg nem választható! A tiszai kerület küldöttsége márczius 16-án megy ki, ha sikerülne a papválasztást neki megejteni!

Az agg Dobsinszky, szirki lelkész, 93 vagy 95 éves korában e hó végével nyugalomba vonul és állása adminisztrátorral töltetik be. n. l.

A váczi egyház köréből. A mint legközelebb előlegesen jeleztük, Zelenka Pál hegyaljai főesperes a magyarhoni ev. gyámintézet elnöke, a budapesti főesperes Bachát Dániel és az egyetemes pénztáros Bendl Henrik társaságában e hó 9-én Váczott megjelent, ott isteni tisztelet után a templomban megtartott közgyűlésen a némethoni Gustáv-Adolf egylet nagy adományát — 3436 frtot az egyház tulajdonába bocsátotta, valamint a többi teendőik felett is intézkedett. A nyert segély az alaptőkéből kölcsön vett 4000 frtnak visszafizetésére fordítottatik, „Gustáv-Adolf egyleti alapítvány“ czimét kapja s azon összegekből, melyek jövőre az évi hiánylat fedezésére kívánt összegben — 386 frton — felül érkeznek, fog szaporitattani. Ezen segély összeg, valamint az egész alapítvány az egyházmegye kezelése alá helyeztetett.

Ugyanezen gyűlésből a Gustáv-Adolf egylet központi elnökségének Lipcsébe távirati úton áldó köszönet küldött, a nyugta és hálairat aláíratott s az elnöknek kézbesített. Az ezen gyűlésen megállapított költségvetés szerint Váczon 386 frtnyi évi hiánylat mutatkozik melynek elenyésztetésére külsegélyen kívül más fedezet nem kínálkozik. Pedig a költségvetés szerint a 87 családfő 370 frtot — egyenként 1 frttől 50 frtig átlagosan 4 frt 30 krt fizet évente. A lelkész fizetése 508 frt, a tanítóé 302 frt.

A hiánylat elenyésztetésére szükségelne 8000 frt tőkét, a mely összeg a belerő s a külsegély összevetésével volna előszerzendő. Ezen fontos ponton régóta még mindig szenvedő egyház egyedül közsegedelem által biztosítható. Megadta itt is a nagy példát a Gustáv-Adolf egylet. Az egyház baja, az eddig életerős rádi főkegyház gyengülésével súlyosbodott. A filoxera-vész itt is megtámadta a kis egyház élő tőkéjét. Következmenye: pusztulás és népszéledés lesz egyházi dolgokban is.

Ilyen viszonyok között érthető, hogy jótékony nap-sugárként hatott a gyámintézeti vezérferfiú illetén megjelenése, buzdító szava, tanácskozása az egyház sorsának intézőivel s a nagy adomány birtokba vétele.

Ilyen ünnepélyes ritka alkalom eredményezhetett-e mást, mint azt, hogy erőt, bátorságot, bizalmat nyert a csüggedő hitsereg? Segitse is meg őket az Úr!

KÜLFÖLD.

Dr. Delitzsch Ferencz.

A kik még néhány év előtt növendékei voltak a lipcei theologiai facultásnak, ma, ha az egyetem órarendjét veszik kezökbe, azt találják, hogy volt tanáraik mintegy fele beszűntette már előadásait s a régi, világhírű neveket újabb erők pótolják. A német szellem gazdag termékenysége a tudományos búvárlások mezején visszatart ugyan minden felesleges aggodalomtól, valahányszor oly igazi nagyság letűntét jelezi a hír, — de hasztalan és czéltalan lenne mindenkinek, ki ismerte, a megindulást lepleznie, mely elfogta, midőn Dr. Delitzsch Ferencznek, a lipcei egyetem rendes tanárának haláláról értesült.

Életrajzát és tudományos jelentőségét ily rövidke megemlékezés keretén belül nem lehet czéлом részletezni. Néhány év választotta már csak el a nyolczvántól; akadémiái pályáján már meghaladta volt az ötvent — s ahhoz, hogy a lipcei egyetemen való működésének negyed százados emlékét megünnepelhesse, csak két év híja volt. — Hogy tanulmányainak főtárgya a héber nyelv és irodalom volt, azt felesleges is említeni. Több mint ötven év előtt adta volt már ki első művét a héber költészetről, azután, Keillal szövetkezve, magyarázatot irt az ó-testamentom összes könyveihez. E téren való munkássága felett az elfogulatlan ítéletet ma még talán nem is lehet kimondani, e sorok írója — mint nem szakember — nem érzi magát illetékesnek, hogy eredményeinek becstét megállapítsa. A kutatás jellegét és irányát megmagyarázza Delitzsch theologiai álláspontja; bizonyosan ismeretes, hogy, miként Kahnis és Luthardt barátait, az u. n. lutheránus-felekezeti szellem és törekvés töltötte el az ő szívet és lelkét is: de ő nem volt dogmatikus. Az exegeta feladata valamely iratnak azt az értelmét feltárni és megjelölni, melyet abba írója be akart önteni, — s hogy e téren Delitzsch számos fontos eredménynyel gazdagította a tudományt, mutatja a tekintély, melylyel nemcsak általában a theologusok közt, de különösen az orientalistáknál és pedig az ellenkező theologiai irányban működőknél is dicsekedhetett s mely szép kifejezést nyert pár év előtt volt akadémiái jubileuma alkalmából, egy külföldi theologiai facultas üdvözlésében, mely tudományos kutatásai körében „facile primus“-nak nevezte.

Mentsen fel e sorok vázlatzerűsége attól is, hogy műveit felsoroljam, bármely encyclopaediában amúgy is össze van állítva azok jegyzéke. De meg kell említenem, hogy mint minden nagyobb tudós, ő sem korlátozhatta magát búvárlatának valódi köre által abban, hogy a mennyiben szíve vagy gondolata más térre is vonzotta, azon körön kívül is ne alkosson. Így irt, bár talán még részben tanulmányai által is reá utalva, Magyarázatot a héberekhez írott levélről, egy igen hasznos kézikönyvet „Bibliái lélektan“ czimen és egy építő művet „Communionbuch“ cz. alatt. Számos hirlapi cikke bizonyosságot tett róla, hogy a történelemben, különösen a reformáció történetében, igen jártas volt — s így a mondottakból elég világos,

hogy a theologiai tudományok összes terén áthatott szelleme termékenyülve és termékenyítve.

S e szellem nem volt a száraz bűvár szelleme, ki csoportosítja a gyűjtött anyagot s levonja belőle a következtetéseket s halmozva az eredményt, az olvasóra nézve ő maga nem is létezik. Delitzschnek már külseje elárulta, hogy rendkívüli elmét rejt magában. Előadása ugyan nem volt vonzó, de tárgyainak szövegezése oly finom volt, hogy a ki valami szót nem hallott, azt nem merte maga kiegészíteni, hanem aggodalmasan várt, míg az igaz kifejezést megtudta. A legszárabbaknak tetsző tárgyakat is úgy dolgozta fel, hogy a mit nyújtott, az valóban élvezetes volt. Áthatotta minden mondatát az érzelem melege, könnyen teremtett gondolatainak az alakot élénk, merész és gazdag képzelete adta — s így kedvence volt hallgatóinak, mert nemcsak tudóst, alapos, mély elméjű tudóst hallgattak, hanem gyönyörködhettek egy művész felfogásában és szavaiban, melyeket csak azért nem tarthatok költészetnek, mert oly igazak voltak.

S hogy a főbb vonásokat összehozzuk: az érzék a szép és a jó iránt, mely inkább egy hellenistát, mint egy hebraistát látszanék jellemezni, nemcsak műveit tette élvezetessé és kiválókká, — de életében is mint kegyes törekvés az igaz és nemes iránt nyert nyilvánulást. „Communionbuch“-járól német theologus barátaim úgy nyilatkoztak, hogy az a legszebb valamennyi közt; — s hogy komoly és mély áhitat képezte forrását, mutatta az atyai jóindulat, melylyel a neki legtávolabbról ajánlott ifjakat is fogadta és óriási elfoglaltsága mellett figyelemmel is kísérte; mutatja a szoros frigy, melybe Lipse egyházi vezérférfiai-val a belső missió céljából lépett, mutatja végül megjelenésének, fellépésének, beszédének szóval nem is jellemezhető sajátja, vegyülete a szerénységnek és önkénytelen fölénynek, de mely fölény egyúttal mutatta, hogy mindig csak a jóakarát s nemeslelkűség formájában érvényesül.

E nemeslelkűség indította a zsidó misszió gondolatára. Ismeretes, hogy Némethonban nagy számmal támadtak egyletek azon célból, hogy Izrael közt a keresztyénséget terjeszszék; Delitzsch maga folyóiratot is szerkesztett ezen egyletek számára; a missionáriust maga látta el utasítással, s mint gyermekét úgy látta. Az is ismeretes, hogy midőn az antiszemitikus mozgalmak nálunk is, Németországon is a praktikus életből merített agitáció fegyvereivel be nem érve a tudományhoz fordultak, hogy a zsidó hit könyveiben keressenek és azokból kovácsoljanak fegyvert céljaik érdekében, Delitzsch bátran szállt sikra meggyőződése — és mint ma általánosan elfogadott dolog, az igazság érdekében, s ellenfelét Rohlingot s egy némethoni társát formálisan összeűzta. — E vonzalma a zsidóság iránt s kissé ábrándos felfogása a zsidók megtérítése felől ugyan kissé ártottak népszerűségének a lipcei conservatív egyházi körökben, melyeknek különben egyik vezérférfia ő is volt; de nem hosszú időre, s nem is nagy mérvben; személyisége: lelke és jelleme, tudománya és kegyessége tiszteletet és szeretetet parancsoltak, — s az érzelmek sugallta szavak, miket temetésénél papja Tranzschl, Wundt rector és Luthard, a theologiai facultás seniora mondottak, bizonyára visszhangra találnak egész Némethonban, sőt mondhatjuk tán, az egész művelt keresztyén világban.

VEGYESEK.

Előfizetési felhívás.

Lapunk a f. évi ápril hó 1-jével nyolczadik évfolyamának *második negyedébe* lép s ez alkalomból tisztelettel felhívjuk t. előfizetőinket előfizetéseiknek minél előbb való megújítására, hogy a lap rendes időben való szétküldése fennakadást ne szenvedjen.

**Előfizetési árak: Egész évre 6 frt,
félévre 3 frt,
negyedévre 1 frt 50 kr.**

Lapunk édesmindnyájunknak testvéri közös otthona akar lenni, hol megbeszélhessük ügyeinket, bajainkat; — s közös erővel, vállvetett munkával építsük evangelikus Sionunk sziklavárát.

Azért nemcsak előfizetéseket kérünk, hanem munkára hívunk mindenkit, ki egyháza ügyét szereti. A munkamező tágas — s ha sok kéz izzad rajta, az áldás felülről el nem marad!

Kérjük tehát — a közös érdek szempontjából — a szellemi s anyagi pártolást.

Tisztelettel felkérjük hátralekos előfizetőinket is hátralekaik mielőbbi szives beküldésére.

A szerkesztő.

— **Zsinati készülődések.** Méltóságos br. Prónay Dezső egyetemes felügyelő úr f. hó 10-én kelt körlevelével a zsinati bizottságot f. évi márczius hó 18-ik napjának délutáni 4 órájára a budapesti ev. egyház épületében (Deák-tér) tartandó ülésre hitta össze.

— **VI. Kimutatás. (1990.)** A theol. tan-, illetőleg szakkönyvek kiadása végett megindított gyűjtés eredményéről. a) Az Evang. Egyházjogtanra előfizettek: 20) T. Nagy Sándor ev. lelkész úr B. M. Szentlászló 3 frt. 21) T. Löw Fülöp ev. lelkész úr Loesmand 4 frt 50 kr. — *Pukánszky Béla*, pénztáros.

— **A Károli Gáspár alapítványra** ujabban vettünk az orvosháza ev. gyülekezettől 10 frtot, eddigi gyűjtésünk 15 frt, összesen 25 frt. — Az adomány dicsérje az adományozót. — Ujabban és sürgősen felhívjuk hitrokonainkat, hogy adományaikkal igyekezzenek leróni hálájukat azon nagy pap emlékének, a kinek bibliafordításából merítették ősapánk s apánk 300 éven át merítjük mi s fogják még hosszú időnkig gyermekeink is meríteni az örök élet igéjét. Ne feledjük, hogy kevés ember szerzett a magyarhoni protestantismus történetében oly nagy érdemeket, mint az az egyszerű gönczi pap, a ki megnyitva Isten igéjének fegyvertárát, magyar népünk kezébe a leghatalmasabb védő és támadó fegyvert adta. Szégyen volna hát, ha mi visszamaradnánk most, midőn az összes protestáns egyházkerületek vállvetve buzognak egy — a nagy bibliafordítóhoz méltó emlék létrehozásán. — A mi adományainkra is nagy szükség van. Eddig úgy olvassuk — hatodfél ezer forint gyűlt már össze, de ennél jóval nagyobb összegre van már szükség, mert maga Károli tervezett emlékszobra 8000 frtba kerül. — Megemlítjük egyuttal, hogy a nagy bibliafordító élet és jellemrajzára hirdetett pályázat határ-ideje a napokban járt le és az emlékbizottsághoz két pályá-

mű érkezett be. — A pályaműveket a sárospataki theol. akadémia tanárai bírálják meg és ítélik oda az abszolút becsű műnek a 30 körmőci arany pályadíjat.

— **Nyilvános köszönet.** A salgó-tarjáni ev. egyháza legutóbbi adakoztak: a radnóti ref. egyház 1 frt 70 kr. Kölln Károly úr 4 frt, ngs. özv. Osztrólczy Gézané úrnő 50 frt, ngs. Huszág úr erdejéből a parochia építésére 10 tölgyfaszálat, a salgótarjáni takarékpénztár 20 frt. — Legyenek áldottak jötevőink; fogadják ezuttal is hálás köszönetét a salgótarjáni szegény egyháznak. — Salgótarjában 1890. márczius hó 8-án. — *Ruttkay Sándor*, ev. lelkész.

— **Helvét hitvallást követő reformatus egylet.** „Szabad Egyház“ nevű ref. laptársunk szerkesztője Rác Károly, lapja f. évi 4-ik számában indítványt tesz egy fenti című egylet alakítására — mint erről a „Dunántúli protestans lapból“ értesülünk. — Mindenesetre szép és örvendetes dolog, midőn az egyházi élet fája napról napra új hajtást ereszt, mert ez csak azon életerőnek bizonyossága, mely rostjaiban duzzad. — S ily szempontból mi csak üdvözölni tudnók a tervezett egyletet, kívánva hogy hozzon az közös protestans ügyünknek minél több és egészségesebb gyümölcsöt. — A mi most már ezen egyletnek külön felekezeti tendenciáját nézi, arra szavunk nincs, nem is lehet, lévén ez az egész dolog az ev. ref. testvéregyháznak kizárólagos belügye, a melybe mi ép oly kevéssé avatkozhatunk, mint a hogy ily avatkozást a mi ügyeinkbe mi sem tőrünk. — Csupán azért említjük fel itt ez esetet, mert — mint nevezett forrásunk beszéli, annak szülőke a közös protestans irodalmi társasággal való elégedetlenség, illetőleg ennek irányával szemben való dogmatikai féltékenység. — Tanuljunk ebből — mi, kik jól meg tudjuk felekezeti hitünket a közös protestans érdekekkel egyeztetni! Legyen is ez mindig így! —*p.*

— **Márczius 15.** A ballei, lipcei és jénai magyar körök egyesült erővel fogják Halléban márczius 15-ét megünnepelni, következő programmal: 1) Hymnus. Közösen éneklük az egybegyült magyarok. — 2) Nemzeti dal. — Szavalja Draskóczy Lajos, cand. theol. — 3) Emlékbeszéd. Tartja Balogh István, cand. theol. — 4) Alkalmi óda. Irta es előadja Vojtkó Pál, cand. theol. — 5) Szózat. Éneklük az egybegyült magyarok. — A pozsonyi theol. akademiának hallgatói kegyeletes emlékünnepeket a következő tárgysorozattal ülik meg: 1) Szózat, éneklük a theol. akad. énekkar. — 2) Megnyitó beszéd, előadja Wagner Adolf. — 3) Alkalmi költemény, írta s előadja Nagy Lajos. — 4) Emlékbeszéd, írta s előadja Raffay Sándor. — 5) Fiamhoz, Kunságitól, szavalja Taubinger Rudolf. — 6) Kossúthnóta, éneklük a theol. akad. énekkar. — 7) Rendületlenül, Aranytól, szavalja Bárdy Ernő. — 8) A magyar protestantismus a szabadságharcban, írta s felolvassa Zsolticzky Samu. — 9) Apotheosis, Bajzától szavalja Baltazár János. — 10) Induló, éneklük a theol. akad. énekkar. Az ünnepély helye a nagy könyvtárterem s ideje délután félhárom óra. Hisszük, hogy az ünnepély, régi hírehez s az akad. ifjúsághoz méltóan fog lefolyni. — Ugyancsak a lyczeumi főgymnasium ifjúsága, d. e. 10 órakor, szintén a könyvtárteremben hasonló emlékünnepelet tart. Mindezen ünnepélyekhez sikert kívánunk. — „Az erős eljár ősei sirlakához s gyűjt régi mécsnél új szövétneket.“

— **Gyász eset.** Freytag Viktor, a pozsonyi ev. német egyház köztisztelőben állott egyik lelkésze, f. hó 13-án, Csötörtökön este 1/9 órakor, hosszas kinos szenvedés után, elhunyt. — A megboldogultról jövő számunkban közelebről megemlékezünk.